

ZÁKLADNÍ ŠKOLA PŘEROV, SVISLE 13

Přerov, Přerov I – Město, Svíslé 13, PSČ 750 02

Telefon: 581 701 811 * e-mail: skola@zssvisle.cz
IČO 47858052 * Bankovní spojení: 8231831/0100

Tomáš Hrbek – příběh mojí maminky aneb kam zmizela Rosa Hrbek

/ scénář k rozhlasové nahrávce /

Zpracovali: Karolína Průšová, Kryštof Složil, Michal Suk

pod vedením paní učitelky Mgr. Anny Halouzkové

Jsmo tým ze třídy 9. A, chodíme na Základní školu Svíslé v Přerově.

Kryštof: Nedávno jsme se v Olomouci setkali s panem Tomášem Hrbkem, který nám vyprávěl o svých rodičích. Jejich osudy a také osudy jejich blízkých byly za války hodně dramatické.

Michal: Pan Tomáš Hrbek se narodil v Olomouci 15. srpna 1943. O svých předcích nám vyprávěl:

Moji rodiče z otcovy strany, můj otec byl advokát Leo Hrbek, který pocházel částečně z křesťanské rodiny, to byla ta větev Hrbkova, a potom z židovské rodiny Rosenfeldů. Jeho matka se jmenovala Berta Rosenfeldová. Svoje prarodiče jsem nepoznal, protože dědeček zemřel už před válkou a babička zemřela v červnu pětáctýřicet, takže je nepamatuju.

No a z matčiny strany, moje maminka byla Růžena, nebo Rosa, původně Aschkenesová. Její tatínek zemřel už v roce 1916 a babička, ta skončila v Treblince.

Do Olomouce se jak ta Hrbkova rodina, tak rodina Aschkenesova, přestěhovala zhruba v roce 1908. No a rodiče se vzali v roce 1927.

Karolína: Manželé Hrbkovi měli tři děti – nejstarší byl syn Jiří, prostřední byla dcera Lucy a nejmladším dítětem byl pan Tomáš. Ten nám také pověděl, jak byl jeho tatínek zatčen už v březnu 1939, krátce po okupaci. Napsal totiž polemiku na rasistický proslov, který zazněl v německém divadle. Jako demokrat a manžel Židovky nemohl nechat tuto akci bez odezvy, a tak napsal tzv. červený leták. O něm dobře vědělo gestapo a žádalo vysvětlení.

Michal: Pan Hrbek studoval na německých školách. Po příchodu Němců se rozhodl změnit národnost, po výslechu na gestapu podepsal prohlášení, že je Čech. O této změně podal informaci mezi olomouckými advokáty.

Advokátní komora v Brně – ona byla v Praze a Brně – vyzvala otce, aby prokázal svůj árijský původ, což byla zásadní otázka pro to, aby mohlo manželství mých rodičů být chápáno jako smíšené manželství. Ve smíšeném manželství byli Židé chráněni až do určité doby. Je to, jak vidíte tady německý dopis, ale otec jim odpovídal česky. Hned od začátku a to je tady dopis z 14. května čtyřicet. Dovolují si – začíná ten dopis – zdvořile oznámiti, jak jsem to už dříve sdělil sdružení advokátů v Olomouci, že se už od 15. března třicet devět hlásím k české národnosti a to z těchto důvodů a tady vypisuje proč. Žádám zdvořile, aby tato změna v mých osobních dokladech byla vzata na vědomí. A potom začíná dlouhý boj o uznání árijského původu. A tady v květnu čtyřicet píše, žádám zdvořile, aby lhůta uložená mi v průkazu, že

ZÁKLADNÍ ŠKOLA PŘEROV, SVISLE 13

Přerov, Přerov I – Město, Svislé 13, PSČ 750 02

Telefon: 581 701 811 * e-mail: skola@zssvisle.cz
IČO 47858052 * Bankovní spojení: 8231831/0100

nejsem Židem, byla mi prodloužena nejméně do 15. července, neboť u některých z mých předků mi je neznám rok narození. On to stále odkládal, protože ty doklady samozřejmě neměl. Jeho matka, Berta Rosenfeldová, která pocházela z Doudleb, měla židovský původ, s tím se moc dělat nedalo, ale od dob sňatku s mým dědečkem se k svému židovství nehlásila.

Kryštof: Pan Hrbek potřeboval zfalšovat doklady své matky, tak si vyráběl potvrzení o jejím křtu, zhotovil i rodné listy. Tyto doklady si nechal ověřit u notáře a okolovanou kopii už poslal Moravské advokátní komoře. Po dvou letech dosáhl uznání smíšeného manželství a tímto potvrzením byla jeho žena – paní Rosa Hrbková chráněna až do roku 1944.

Michal: Tato ochrana se nevztahovala na všechny, a tak skoro všichni maminčini příbuzní museli do transportu – do Terezína. Byla to paní Cecílie Aschkenesová, její dcera s manželem, další dcera s rodinou – ta bydlela ve Vídni. Všichni zahynuli v Treblince. Zachránila se jen jedna neteř paní Hrbkové, které se podařilo odjet s manželem na Nový Zéland.

Karolína: Na přelomu července a srpna 1942 vyjely čtyři velké transporty Židů z Olomouce. Pan Hrbek nám vyprávěl, jak se loučila jeho maminka se svou matkou.

Moje matka ji tehdy doprovázela, na to vzpomínala, a že tehdy ji viděla naposled, šla s ní až do školy v Hálkově ulici, ta škola byla vybrána proto, že byla blízko nádraží. Tak tam asi 2-3 dny přespávali, ti, co je tam shromáždili a pak vždycky v tom termínu toho transportu někdy kolem třetí ráno, aby je lidé neviděli, tak šli do vlaku, který byl přistaven bokem nádraží.

Kryštof: I paní Rosa Hrbková měla časem vážné obavy, že se dostane do transportu. V roce 1944 se totiž zhoršila situace i pro Židy žijící ve smíšeném manželství. V této době napsala dopis, ve kterém se loučila se svou rodinou. Dopis byl objeven až po jejím úmrtí.

Je psán německy, já mám tady jeho překlad,... tady se s každým z členů rodiny loučí. ... Moji vroucně milovaní! S tisícerým smutkem se chci s Vámi rozloučit a ještě jednou poděkovat za všechnu vaši velkou lásku a štěstí, které jste vnesli do mého života a tak dál ... A teď mluvím o svém manželovi ..... děkuji za každé dobré slovo, za každý úsměv a tak dál ..... Teď píše svému nejstaršímu synovi Jiřímu, mojí sestře Lucy a potom mně. Ten dopis není datovaný, ale je zřejmě z toho roku čtyřicet čtyři, kdy už na ni došlo, jak vám za chvíli ukážu. A píše ..... a teď tobě, můj Tomáši, ... mé bolestné dítě, můj a tak dál ..... Byl jsi pro mne jako vyslaná svatá útěcha a od mé matky pro mne vymodlená. V tvých modrých očích jsem našla celé své štěstí.

Michal: Její obavy se naplňují na podzim roku čtyřicet čtyři.

Dostala telegram, že se má dostavit, to je samozřejmě v němčině, tady vidíte, jak vypadá takový povolávací telegram, to už byla jiná doba než v tom dvaadvacátém, kdy se roznášely lístky k nástupu do transportu .... v této době, to už byli jednotlivci, kteří měli jít do koncentráku. Obsah telegramu z října 44 .... Dostavte se v úterý 31. října 1944 dopoledne do Prahy, tady je adresa Hagiborplatz ... v pracovním oděvu s kartou na potraviny. Vezměte s sebou dvě garnitury ložního prádla, deky, esšálek a jídelní příbor. Tento telegram je platný jako povolení k cestě do Prahy. Totiž Židé nesměli cestovat, že ... vlakem. Takže tímto se měli vykázat, zve je Židovská rada starších v Praze, protože Němci – nacisti to

ZÁKLADNÍ ŠKOLA PŘEROV, SVISLE 13

Přerov, Přerov I – Město, Svisle 13, PSČ 750 02

Telefon: 581 701 811 * e-mail: skola@zssvisle.cz
IČO 47858052 * Bankovní spojení: 8231831/0100

všechno hodili ... tu organizaci na Židovskou radu starších v Praze, kterou pak zlikvidovali jako poslední. No, ale moje matka neodešla.

Karolína: Pan Hrbek nám pak vyprávěl, že jeho otec pravděpodobně napsal odvolání, v němž zdůvodnil, že jeho paní se nemůže dostavit, protože se stará o děti. Za týden přišel telegram, v němž se psalo, že děti jsou umístitelné a opět tam byla výzva, aby se dostavila 13. listopadu do Prahy.

Kryštof: Paní Hrbková však neodjela ani na tuto výzvu. Teď jí pomohl známý olomoucký lékař – gynekolog Otakar Bittmann, jenž si ji vzal na své oddělení do nemocnice a léčil na údajné krvácení. Měl dobré postavení, protože byl lékařem žen nacistických pohlavářů v Olomouci.

Měl s nimi velmi dobré styky a v tom roce čtyřicet čtyři a pak hlavně v roce čtyřicet pět využíval svého postavení. Pomáhal taky partyzánům s lékama a posmrtně dostal pak od generála Svobody nějaké vyznamenání, já nevím co. Ale ... no, a na toho se moje matka obracela.

Michal: Tím to neskončilo. Paní Hrbkové došlo třetí předvolání v březnu 1945. Tentokrát se měla dostavit k tajné státní policii do Brna. Hrbkovi vrátili lístek zpět a zezadu bylo připsáno, že Rosa Hrbek leží na gynekologickém oddělení v Olomouci.

Když došlo k nejhoršímu, tak gestapo z Prahy vyslalo někoho sem do Olomouce, aby vyšetřilo, jak to s tím Bittmannem je a že musí ty Židovky, co unikaly stále, že musí dostat do Prahy. A matka si šla lehnout k Bittmannovi a oni přišli do nemocnice a moje sestra, které bylo tehdy deset let, byla zrovna u matky na návštěvě. A když to gestapo přišlo do toho pokoje, tak ona se skovala za tu postel. A přišel s nimi Bittmann: „Toto je paní Hrbková a je to moje pacientka, já ji nepustím. Jestli ji chcete vzít, tak já tady končím.“ A oni odešli. Jako ten Bittmann, to je osobnost skutečně mimořádná.

Michal: Po válce měli Hrbkovi jiné starosti. Otec pana Hrbka musel shánět svědectví a doklady o své věrnosti k Československu. Uplynuly další dva roky, než se mu podařilo prokázat své české občanství. V opačném případě by byla rodina zařazena do odsunu.

Karolína: Jeho otci se podařilo tak dobře ukrýt židovský původ, že syn Tomáš se o něm dozvěděl až ve škole. Vzpomíná, že doma se o tom nemluvilo. Maminka byla ráda, že to přežila. Rodina se k židovství nehlásila, maminka ještě před válkou z židovské obce vystoupila.

Kryštof: Při poslechu tohoto příběhu jedné olomoucké rodiny si uvědomujeme, že záchrana lidí by se nepodařila bez odvahy a pomoci jiných. Můžeme skončit větou: V kritických dobách si lidé mohou zachránit životy, jen když je riskují.

Děkujeme panu Tomáši Hrbkovi za vypravování a možnost nahlédnutí do jeho soukromého archivu.